

LBRIS

We know
books

Florin Logreșteanu

**BLESTEMELE CASTELULUI
MARTINUZZI**

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

1

Vara se petrecuse de aproape trei săptămâni, dar septembrie se dovedea la fel de secetos ca în lunile caniculare. Soarele pârlolise lunca Streiului, iar firul de apă ce supraviețuise dogoarei își datora existența, pe zi ce trece mai agonică, Mureșului, el însuși becisnic, dar încă generos cu ruda sa mai săracă.

Pescarii din Vinț, care renunțaseră de prin primăvară să-și cufunde plasele în apele Streiului, urcând cu luntrile în amonte, în albia Mureșului, lansară zvonul că pești uriași evadaseră, din motive inexplicabile, în Strei, semn că în gropanale de pe fundul firului de apă se iviseră semnele revigorării râului prin cine știe ce izvoare tainice. Se întâmplase și în alți ani ca muribundul Strei să revină la viață prin necunoscute legi subterane, de nimeni pătrunse.

Deocamdată, bătrânii pescari priveau circumspecți apele nămolose ale Streiului, neîncumetându-se să ademenească în plase și cârlige peștele evadat din Mureș. O făceau totuși copiii, amuzându-se, scoțând din râu fâțele nu mai lungi de un deget.

În chiar ultima zi din septembrie, se petrecu un eveniment neașteptat, care va marca pentru multă vreme existența comunității din Vinț. Trei adolescenți scoaseră din smârcurile râului două căpățâni umane; țeste înnegrite de umezeală, cu găvanele ochilor devenite adăposturi pentru minusculii melci de apă. Mai întâi se speriară și făcură gestul să lase plasele în voia valurilor, dar cel mai îndrăzneț, Iaromir Carabaș, feciorul preotului din comunitate, se opuse. Trase singur plasele din apă și-și încrucișă privirile cu găvanele ochilor care păreau că-l urmăresc. Încremene în poziția unei stane de piatră, chiar dacă, mai târziu, avea

să-i mărturisească tatălui său, părintele Carabaș Teologul, că încercase în două rânduri să se îndepărteze în lateral, fără să reușească însă să evite privirile urmăritoare ale celor două țeste.

— Asta nu-mi place, își făcu cruce preotul, dar trebuie să luăm cea mai bună decizie. Merg chiar acum la postul de jandarmi. Pe urmă, am să mă rog pentru liniștirea celor adormiți în apele Streiului...

— Țestele lor, preciză copilul.

— Nimeni nu păstrează trupurilor celor uciși, aruncându-le numai căpățânile în ape...

— Au fost uciși?

— N-am de unde să știu. Însă cei înecați nu sunt scurtați de căpățâni de nagodele din adâncuri... Există oameni pregătiți să stabilească adevărul...

Jandarmii din postul improvizat în sat îl ascultară pe preot în picioare. Părintele era personalitatea cea mai pregnantă a comunității și i se cuvenea respectul pe care ei nu-l obțineau decât prin amenințare și forță. În final, îi promisera că vor încerca să elucideze cazul în aceeași zi. Când părintele plecă, cel mai vârstnic dintre ei rupse tăcerea:

— Treaba e nasoală, mormăi pe nas către ceilalți doi. Mai întâi, crima s-a petrecut mai demult, din moment ce victimelor le-a rămas doar țeasta. Pe urmă, nu sunt din sat, s-ar fi aflat de dispariția lor. Și chiar așa, cum să-i identifici, fără să le descoperi mai întâi trupurile?... Țoalele de pe ei nu sunt probe suficiente, dar reprezintă totuși ceva. Trebuie căutate cadavrele, iar noi nu avem mijloacele necesare. Agățătoare de adâncime... Tot pescarii pot scoate la capăt afurisita de treabă... Căutați oamenii potriviți! se adresă subalternilor. Eu mă reped la oraș, să raportez cazul...

Hotărâra să se deplaseze mai întâi la fața locului. Acolo, vor afla, probabil, și detalii care să le permită unele bănuieli, deși nu erau prea convingși de acest lucru. Ce-ar fi putut să le sugereze niște țeste înnegrite de ape?...

Se deplasară în cea mai mare grabă. Vestea se răspândise în sat și, probabil, alții le-o luaseră înainte. La malul Streiului, aflară însă numai câțiva curioși, printre ei și cârciumarul Spiridon Necula. Era omul potrivit să le sugereze o posibilă pistă.

Bătrânul îi întâmpină, râzând:

— Băieții ăia au sustras căpățânile, n-aveți ce vedea...

— Ei, cum? îl priviră lung militarii.

Cârciumarul râse. Glumise.

— Am cercetat plasele. Nicio căpățână. Doar câțiva pești morți și vreo două broaște. În rest, gunoaie luate din apă.

— Măi să fie! mormăi jandarmul cel mai în vârstă. Chiar popa ne-a reclamat cazul...

— Iaromir, fiu-său, era mort de beat, continuă să se amuze cârciumarul. Și ceilalți la fel. Au băut la mine până i-am scos afară în brânci. Nu se mai țineau pe picioare și nu voiam să am bucluc cu părinții; mai ales cu preotul... Pe urmă, am aflat, ca toată lumea, că au plecat la Strei, după pește... Își dădu chipiul pe ceafă: Zău, mare minune că n-au căzut în apă, când au întins plasele...

— Cunoșteau locurile și apa e mică, interveni un sătean oacheș.

— Când ești beat, o mierlești cât ar fi de mică, îl contrazise un altul.

— Ba eu cred că apa rece i-a cam trezit, adăugă oacheșul. Au plantat plasele în râu și-au prins ceva pește...

— Și căpățânile?... ridică tonul unul din jandarmi.

— Hai, domnule, zâmbi cârciumarul. Le-aș fi văzut și eu. Am ajuns primul aici, când s-a răspândit zvonul. Numai peștele de-l vedeți și dumneavoastră... Băieții s-au speriat de ceva și-au fugit acasă. Nu le-a mai păsat nici de pește, și nici de plase...

Cei trei jandarmi schimbară între ei priviri circumspecte.

— Nu există deocamdată o altă variantă, spuse cel bătrân.

— Și plasele?...

Întrebarea i se păru stupidă cârciumarului. Ce rol puteau avea plasele în anchetă?... Înălță din umeri. Răspunse, totuși, pe un ton neutru:

— Sunt ale popii. Pescuiește uneori cu ele pușlamaua de fi-su. Mai mult ca să se distreze cu derbedei de seama lui, fiindcă pește... Mai ioc... A cam dispărut odată cu seceta. S-a retras în Mureș peștele mare. Vedeți și dumneavoastră...

Arată cu degetul spre peștii morți care se întrezăreau printre ochiurile plasei. Cei câțiva curioși care asistau la discuție înclinară capetele, confirmând.

— Să vină dracului și să le ia de-aici, crezu de cuviință să spună jandarmul recunoscut drept șef. Or să dispară și pe urmă o altă anchetă, de parcă n-am avea și altceva de făcut...

Ce-ar mai fi putut face în sat în afară de vegherea la liniștea comunității nu știau nici sătenii și nici măcar jandarmii. Fusesse numai o vorbă, în loc de bună ziua. Întoarseră spatele oamenilor și se îndepărtară.

— Bine că am fost inspirați și n-am raportat șefilor de la oraș, le mărturisii gândul său jandarmul în vârstă. Ne-am fi făcut de căcat...

Săptămâna următoare se scurse fără alte evenimente care să incite curiozitatea comunității din sat. Oamenii reveniră la vechile preocupări: canicula, care uscasse vegetația, secase fântânile și alungase peștele din Strei. La cârciumă și la biserică numai despre asta se vorbea. Numai părintele Carabaș Teologul mai aducea vorba despre nefericita peripeție, la râu, a fiului său. I se părea ciudat că cei trei copilandri văzuseră căpățâni umane în loc de altceva. Dar, în absența probelor, ce-ar mai fi putut spune chiar el?... Satana își băgase coada, bațjocorindu-l prin fiul său. Prima slujbă după ciudata întâmplare fu împotriva diavolului trăitor în apele moarte. Iar Streiul devenise o astfel de apă în ultima vreme...

În prima decadă a lunii următoare, soarele părea că renunțase să împrăștie foc peste regiune, dar uscăciunea continua

să pună probleme oamenilor și animalelor. În schimb, apele Streiului se umflară brusc, semn că în nord se petrecuse ceva neobișnuit. Solicitat să le vorbească în biserică de capriciile râului, preotul Carabaș Teologul nu ezită să-și dea cu părerea, nu în spiritul cărților sfinte, nici al său personal, ci luând drept martori veneticii ocazionali în satul lor:

— În nord, plouă cu clăbuci și pâraiele deversate în Strei i-au umplut albia...

Se găsiră câțiva enoriași care să-i râdă în nas:

— Vorbe mincinoase, părinte, oameni de bună credință n-au trecut în ultimele săptămâni prin satul nostru. În schimb, am văzut căruțe cu țigani. Veneau din nord, ruți de foame și de sete, ei și animalele lor. Au venit înapoi, gândind că vor avea un dram de noroc. Apă în râu – berechet, în schimb, hrană – ioc. Și-au adăpat animalele, au umplut sacii din piele cu apă și-au plecat mai departe...

Luându-i-se cuvântul în răspăr, părintele a înghițit rușinea și a tăcut mîlc. Habar nu avea cum să justifice bănuiala că apele Streiului crescuseră prin voința Domnului, ori prin făcătura diavolului.

La câteva zile după trecerea în toamnă, Iaromir, singurul fecior al preotului, a încălcat interdicția părintelui de a mai merge la Strei, singur sau cu alți flăcăi, pândiți de patima pescuitului. Fără plase, doar cu o prăjină și cu un bulgăre de mămăligă rămasă de la cina din ziua trecută. Ca să nesocotească hotărârea tatălui, a băut o oală de vin și și-a repetat că este deja bărbat în toată firea și nu un țânc care să nu iasă din voia părinților. I-au lipsit și tovarășii. Ajuns pe malul Streiului, a aruncat cârligele în apă, s-a dezbrăcat și s-a întins peste haine, ca de obicei, să facă plajă. Băutura nu-i dăduse destul curaj să se bucure de o baie răcoroasă în apele râului.

L-au găsit mort doi oameni din sat, în trecere pe-acolo.

Iaromir era un tânăr cuminte, nu intra în conflict cu nimeni,

iar bolile grave nu se lipiseră de el până la acea vârstă. Crima era exclusă, dar moartea survenise din pricini necunoscute. Transferat la spitalul din oraș, medicii au elucidat cauza: fusese mușcat de o viperă...

Nu fusese o întâmplare neobișnuită. Vipere existau acolo o mulțime, mai făcuseră victime, numai că trebuia să știi să le eviți, altfel nedovedindu-se agresive. Obișnuiau să-și ia energia de la soare, prăjindu-se pe pietrele din apropierea râului, or, asta nescotise feciorul părintelui Carabaș Teologul în ziua aia de pomină. Își alesese locul de plajă între mai multe pietre mari, unde vântul împinsese de-a lungul timpului nisipul cel mai fin din zonă. Deranjase, în schimb, năpârcile, care nu ezitaseră să-l pedepsească pe impostor cu mușcătura letală. Oamenii din sat și chiar nefericitul preot au atribuit tragicul eveniment blestemului victimelor descăpățanate, scoase cu ceva timp în urmă din adâncurile râului. Năpârcile ucigașe puteau fi chiar întruchiparea unor nagode care luaseră asupra lor, spre împlinire, blestemul morților.

Singur învățătorul din sat își îndemna școlarii să nu creadă povestea cu nagodele preschimbate în vipere. Micuții spuneau acasă cele auzite la școală.

— Ce știe el?... E tânăr, crescut la oraș, unde semnele celor bătrâni nu mai au crezare, tăgăduiau bunicii; părinții înălțau numai din umeri.

— Domn învățător spune că jăndarii n-au descoperit nicio căpățână în plase, adăugau puștii.

— E drept că n-au găsit căpățânile, argumentau bătrânii. Se prea poate ca băieții aceia, speriați, să le fi împins în ape. Este o reacție firească atunci când ți-e teamă de ceva...

Cu timpul, luați cu treburi, oamenii din satul de pe malul Streiului au uitat sau numai au ignorat întâmplarea misterioasă. N-au luat în seamă prea mult nici că părintele Carabaș albise, iar slujbele duminicale le ținea cu lehamite parcă... În râu, nu mai pescuia nimeni, pescarii fiind convinși că peștele mare se retrăsese

în Mureș. Se instalase toamna și hrana în Strei era puțină. Iar peștele mare nu se satură cu gunoaiele înecate în râu de către gospodarii satului...

Ștefan al lui Isar era pescar cu experiență. Mândru, în meseria lui, nu lucra în echipă și ignorase apele Streiului. Nu umbla după fâțe și râdea de pescarii care se mulțumeau cu două-trei kile de peștișori rătăciți în undițe. Era mai mulțumit să coboare de pe Mureș cu sacul gol, decât să aducă acasă peștele mic și procopsit cu cine știe ce boli, din Strei.

Într-o dimineață, aflat în locul său de la confluența Mureșului cu Streiul, norocul păru că-i surâde. Un cap uriaș de somn se făcu văzut ieșind din râu. Se scufunda și revenea la suprafață, agonizând spre apele Streiului. Era ciudată mișcarea peștelui, dar pescarul imaginează imediat un plan pentru capturarea monstrului. Cu plasa mare peste umăr, alergă în amonte Streiului. Din când în când, întorcea privirile și peștele părea că-l urmărește. Apele fiind mici, observă că era un somn uriaș, de peste doi metri lungime, care se deplasa, derutat, spre smârcurile de la piciorul de piatră al fostului pod împotmolit între mal și gunoaie. Ștefan al lui Isar ajunsese acolo înaintea lui și desfășură plasa. Dacă va avea noroc, uriașul va deveni victima sa sigură. Nu a așteptat prea mult. Curând, văzu plasa ridicându-se la suprafața apei, zbatându-se. Pe urmă se liniști. Obosit, peștele încetase să se mai zbată, îi trecu prin gând pescarului.

Speranța îl părăsi după câteva minute de așteptare. Intră în râu și trase plasa spre mal. Deznădejdea puse stăpânire pe el de la prima mișcare. Plasa era ușoară, monstrul evadase...

Pescarul Ștefan al lui Isar avea să povestească mai târziu spaima ce-l cuprinsese în momentul când a descoperit, agățate în ochiuri, cele două țeste umane, cu găvanele ochilor fixate asupra lui, parcă sugerându-i că i-a venit sfârșitul. Bineînțeles că, fără să-i mai pese de unealtă, a alergat cât a putut de repede spre sat...

Ca și în data anterioară, au fost anunțate autoritățile, primarul și jandarmii. Bătrânul șef de post a fost categoric:

— O cacealma, sunt sigur de asta, ăștia din sat nu ne prea înghit și-și bat joc de noi, dar, din păcate, nu avem alternativă. Datoria noastră este să răspundem la orice solicitare. Să mergem!...

Pe drum, se întâlnește cu primarul. Mergea la râu, încrezător că pescarul Ștefan al lui Isar nu se înșelase:

— Este un om cu mintea la cap, nu ca băiatul popii, Dumnezeu să-l odihnească!...

Pe malul Streiului, aflară plasa, dar nici urmă de căpățânie umane. Câteva gunoaie agățate în ochiurile de sfoară fură tot ce găsiră. Primarul era convins că astea îl speriaseră pe pescar:

— Ștefan e obișnuit cu apele adânci și curate ale Mureșului, își dădu cu părerea. Cu siguranță, mizeriile astea scoase din apă i-au provocat spaima...

Șeful de post îl privi ironic:

— Hai, domne primar, nu suntem niște ageamii, să credem povestea asta. Cum dracu, tot căpățâni de oameni?... Ca și data trecută...

— Nici eu nu-mi explic chestia asta, mărturisi primarul. Este numai o părere, înălță din umeri.

— Sunt vorbiți să-și bată joc de noi! repetă șeful de post când rămaseră singuri. Nu suntem din sat și ni se cred superiori. Adică, niște venetici ca noi să le impună legea în comunitate?... Suntem primele cizme care au călcat pământul ăsta uscat și împutit de gunoaie. Până la noi, fiecare își făcea legea lui, după cum credea de cuviință... Mama dracului, niște sălbatici!...

În chiar a doua zi, pescarul Ștefan al lui Isar, chemat la postul de jandarmi să dea declarație despre ce se întâmplase cu o zi în urmă, negă c-ar fi văzut căpățâniile de om în plasele sale. Numai două stârvuri de pasăre se prinseseră în ațe, dar nici asta nu l-a speriat peste măsură. Un șarpe de apă se hrănea din intestinalele uneia dintre ele. În momentul în care a împins stârvurile în râu, năpârca s-a desprins și a rămas pe malul Streiului,

agitându-și capul într-o parte și alta. Nu era nici adevărat că alergase în sat, alertând oamenii întâlniți în cale. Șerpi de apă mai văzuse, nu l-au speriat niciodată, știindu-i inofensivi față de om. Un consătean l-a întrebat, crezându-l agitat, dacă a pescuit căpățâni umane, ca feciorul decedat al popii, iar el, ca să-l înspăimânte pe prost, confirmase. Numai o glumă, atât...

— O glumă?... îl privi bănuitor șeful de post. Are să te coste. Dar răspunde-mi: de ce n-ai luat cu tine plasele și le-ai lăsat pe malul apei?...

— Am urmărit până la piciorul de pod somnul și, crezând că se va încurca în ierburile din apă, am mers acasă să-mi iau cangea. Intenționez să-l străpung și să-l scot mai ușor afară după ce va fi murit...

— Și nu te-ai mai întors, îi aminti jandarmul.

— M-aș fi întors mai târziu, spuse pescarul. Nu-mi închipuim că o vorbă spusă în glumă să ia atâta amploare. S-au și repezit unii la Strei să vadă drăciile... Căpățânile...

— Îți închipui că ne poți îmbrobodi! îl contră jandarmul cel bătrân. Nu-ți merge, nene Ștefane!...

— Dom șef!...

— Nu vreau să mai ascult nimic, ridică tonul șeful de post. Azi-mâine vei primi acasă amenda... Vă învăț eu minte să mai umblați cu prostii...

Pescarul Ștefan al lui Isar fu somat să plătească doi galbeni mari de aur, cu mult peste ce putea obține din vânzarea peștelui în jumătate de an. Nu apucă însă să conteste decizia exagerat de aspră a autorității. Fu găsit mort în ziua următoare, înecat în apele Streiului. Își pusese capăt zilelor, neputând să plătească?... Nagodele îl ademeniseră în smârcuri, preschimbate în pește uriaș pe care omul încercase să-l prindă?... Întrebări fără răspuns... Nicio legătură între moartea feciorului preotului Carbaș Teologul și sfârșitul pescarului Ștefan al lui Isar. Primul fusese mușcat de viperă, pescarul sfârșise în apele Streiului, în care,

până atunci, refuzase să pescuiască. Curios era că amândoi își dăduseră sufletul după ce fuseseră încredințați că scosese din apele râului căpățâni umane. Numai ei le văzuseră...

— Blestemul celor uciși în urmă cu mai multe veacuri, spunea, celor dispuși să-l asculte, călugărul nebun Arpad Pahonie, rătăcit în sat de la mănăstirile de peste apa Mureșului. Tot pescari și ei, sărmanii...

2

La câțiva kilometri de Sebeș, supraviețuiește timpul castelul Martinuzzi din Vințu de Jos, mândria de odinioară a Ardealului. Călugării dominicani sunt mai puțin dispuși să vorbească despre pedeapsa Înfăptuitorului Lumii, după transformarea mănăstirii dominicane într-un sălaș al diavolului, castelul ce poartă numele fostului cardinal Martinuzzi.

Bătrânul monah Tadeu, aplecat peste măsuța sa, înscria pe pergamentul din piele de oaie o istorie încâlcită, trăită pe viu, alături de frații călugări mai de demult, cei din vremuri mai recente și din ultimii trei ani, când a rămas singurul slujitor al bisericii dominicane. I-a fost greu, însă s-a descurcat cu credința că Înfăptuitorul Lumii îi era aproape în menținerea mănăstirii, grav afectată după incursiunile turcești dintre neguroșii ani 1438 și 1442.

Sășii, majoritari până nu demult în Vințu de Jos, se amestecaseră cu veneticii maghiari și români, aceștia din urmă prea puțin interesați de bunăstarea mănăstirii dominicane. Nu-i ignorau pe călugării-cerșetori, cum fuseseră numiți călugării dominicani. Le ofereau ce le prisosea din puținul lor, și-i ascultau cu umilă sau prefăcută smerenie, propagând cuvântul bisericii catolice.

Rămas singur, puțini dintre frații dominicani i-au mai trecut pragul lui Tadeu, și mai puțini l-au ajutat cu bani și cuvinte de îmbărbătare. Patru dintre aceștia îi rămăseseră fideli, prin bunăvoința Înfruptitorului Lumii, chiar dacă satana le șubrezișe și lor snaga: Franz Teusch, Erhardt Schullerus, Friedrich Binder și mult prea încrezătorul în revenirea la prosperitatea dinainte a sfântului lăcaș, Hermann Hoeck. Acesta îl vizita aproape zilnic, aducându-i pâine de secară, brânză și fructe. Fără să-i deconspire proveniența, Tadeu dădea la iveală dintr-o firidă un clondir cu palincă.

— Oamenii spun că te-au văzut în comunitate, frate Tadeu, începea celălalt discuția ca de fiecare dată. Și nu e bine, cred ei. Suntem cerșetori prin jurământul de sărăcie pe care l-am depus, primim pomeni, fiindcă respectăm cultul celor duși, dar nu cerem de la nimeni nimic... Eu nu cred vorbele astea, adăugă după o scurtă tăcere.

— Nici să nu le iei în seamă, frate! se apără Tadeu. Răutățile lumii... Pe vremuri, eram majoritari în Vinț, nimeni nu ne tăia calea: români sau unguri...

— N-au suflet rău, frate. Numai gură slobodă. Vorbe neînfrânate. Credință îngrădită de răutăți pe care nici ei nu le doresc. În schimb, satana îi mai pișcă de limbă.

— Și eu cred la fel, înclină capul Tadeu. Zău că nu-i nesocotes! Mă rog pentru ei, iar când calcă pragul acestei sfinte mânăstiri, îi mângâi cu vorbe de iubire. Știu că, încercați de diavol în afară, în mânăstire, satana nu are asupra lor nicio putere... Și le primesc ofranda, fericindu-i. Se bucură mai mult decât mine pentru darul lor.

— Se aud în sat vorbe, care pe noi, dominicanii, ne pun pe gânduri, schimbă fratele Hermann subiectul. Un eretic pe nume Nicolae Kozar nădăduiește să devină proprietarul acestui lăcaș. Susține că... Nu prea am înțeles și nici nu vreau să iau seamă vântului ce împrăștie zvonul acesta printre oameni... E un nobil